



”كەتكى قۇياش“ — ياشلار - ئۆسمۈرلەر ئوقۇشلۇقى  
دۆلەتنىڭ 11 - بەش يىللىق پىلان مەزگىلىدىكى نۇقتىلىق كىتاب تۈرى

دۇنياۋى مەشھۇر شەخسلەر مەجمۇئەسى



يورۇقلۇق ئەلچىسى

خېلىن كېلىپ



مىللەتلەر نەشرىياتى

✧ دۇنياۋى مەشھۇر شەخسلەر مەجمۇئەسى ✧

يورۇقلۇق ئەلچىسى

خېلىن كېلىپ

قەلەم تەۋرەتكۈچىلەر: سۈيلى شياڭ يۈن جۈن ۋاڭ  
يەن ۋاڭ جالڭ پىڭ

مياۋ ۋېي لۈ لېي ساۋ ئېرگاڭ  
لېۋ جىڭ خېجېي ساۋ چاڭشۈ  
ياڭ خۇڭ لۈ شياۋ ۋاڭ جىڭ

چى شىن لۈ جىڭي جالڭ يۈرۈڭ شياۋ مىڭ  
جىنشىۋ شېڭي: بەت ياسىغۇچى:

قىسقىچە مەزمۇنى

«دۇنياۋى مەشھۇر شەخسلەر مەجمۇئەسى» —  
ئىلىم-پەن، سىياسىي، مائارىپ، ئەدەبىيات-سەنئەت  
قاتارلىق ساھەلەردە كىشىلەرنىڭ ھۆرمىتىگە ئېرىشكەن  
ھەم ئۆزگەسىپدە ئاڭلاپ نەتىجىلەرنى يارىتىپ،  
ئىنسانىيەت تارىخىنىڭ تەرەققىيات مۇساپىسىگە زور  
تەسىر كۆرسەتكەن مەشھۇر شەخسلەرنى تاللاپ  
تونۇشتۇرغان يۈرۈشلۈك، كۆڭۈلدىكىدەك بالىلار  
ئوقۇشۇقۇ.

بۇ كىتابلاردا مۇشۇ شەخسلەرنىڭ پارلاق  
ئىش-ئىزلىرى نۇقتىلىق تونۇشتۇرۇلۇپ، ئۇلارنىڭ  
ئېگىلىمىس-سۇنئەت كۆرسەت قىلىش روھى نامايان  
قىلىنغان. بۇ تەرجىمىھاللارنى ئوقۇساق بىزنى بىلىمگە،  
ئىلھامغا ئىگە قىلىدۇ. مەنىۋى كۈچ - قۇۋۋەتكە  
ئېرىشتۈرىدۇ.

بۇ بىر يۈرۈش كىتابنىڭ سۈرەتلىرى نەپىس، تىلى  
ئاممىباب، چۈشۈشلىك، ئوقۇشلۇق قىممىتى يۇقىرى  
بولۇپ، كەڭ ئۆسمۈرلەرنىڭ ياخشى ئۇستازى ھەم  
يېقىن دوستى بولالايدۇ.



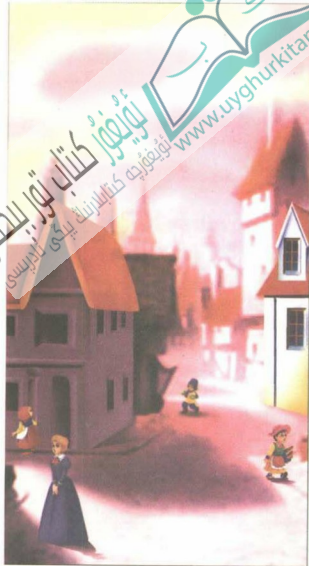
## ... خېلىن كېلىپنىڭ ئەرچىمىھالى ...



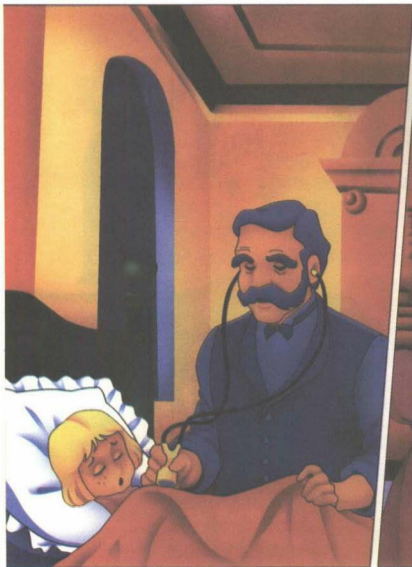
خېلىن كېلىپ دۇنياغا داڭلىق ئامېرىكىلىق ئەمە، گاس ئايال يازغۇچى، مائارىپشۇناس، شۇنداقلا خەير-ساخاۋەتچى. ئۇ 1880-يىلى 6-ئاينىڭ 27-كۈنى ئامېرىكا ئالاباما شتاتىنىڭ شىمالىدىكى تۇسكومىيا بازىرىدا تۇغۇلغان. خېلىن بىر ياشقا كىرگەن چېغىدىلا تۇغما ئەقلىلىقلىقى بىلىنىشكە باشلىغان. ئۇ 19 ئايلىق بولغاندا، سكارلاتىنا بەزىگى سەۋەبىدىن كۆرۈش ۋە ئاڭلاش سېزىمىدىن مەھرۇم بولغان، بىراق ئۇ تەقدىردىن قىلچە ئاغرىنماي، ئوقۇتقۇچى سالىۋېن خانىمنىڭ ياردىمىدە نورمال كىشىلەر تەسەۋۋۇر قىلغۇسىز قىيىنچىلىقلار ئۈستىدىن غالىپ كېلىپ سۆزلەشنى، بارماقلىرى ئارقىلىق «ئاڭلاش»نى ۋە بەش دۆلەتنىڭ يېزىقىنى ئۆگەنگەن. 24 يېشىدا خارۋارد ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ رەدىكلىفې قىزلار ئىنستىتۇتىنى ئەلا نەتىجە بىلەن پۈتتۈرگەن. كېيىن ئىزچىل تۈردە ئەمەللەر مائارىپى ۋە مېيپىلار خەير-ساخاۋەت ئىشلىرىغا كۈچ چىقارغان، ھەمدە «مېنىڭ ھاياتىم» قاتارلىق نۇرغۇن ئەدەبىي ئەسەرلەرنى يازغان، ئەسەرلىرىدە قەيسەر ئىرادە ۋە توختىماي ئالغا بېسىشتەك كۆرۈش روھى ئىپادىلەنگەن بولۇپ، جەمئىيەتتە ناھايىتى كۈچلۈك تەسىر قوزغىغان.

2-دۇنيا ئۇرۇشى مەزگىلىدە، خېلىن نۇرغۇن جايلاردا ئۇرۇشقا قارشى نۇتۇق سۆزلىگەن، ئۇرۇش ئاخىرلاشقاندىن كېيىن ئۇ يەنە ھەرقايسى دۆلەتلەرگە زىيارەتكە بېرىپ، ئۇرۇشتا يارىلانغانلار ئۈچۈن ئىتائەت توپلاش ۋە ئەمەللەر پاراۋانلىق ئىشلىرى توغرىسىدا تەشۋىقات ئېلىپ بارغان.

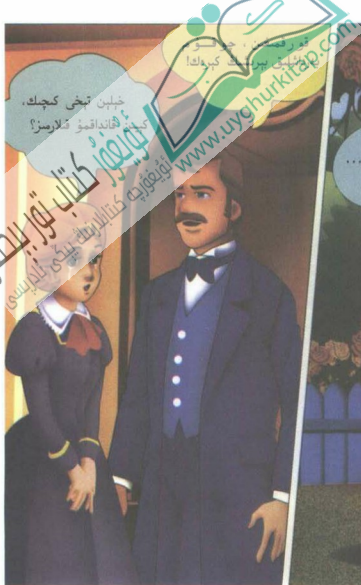
1959-يىلى بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى بىناسىدا خېلىن كېلىپنى مۇكاپاتلاش يىغىنى ئۆتكۈزۈلۈپ، ئۇنىڭ ئىنسانىيەت ئۈچۈن قوشقان تۆھپىسى ۋە ئۆزىنى بېغىشلاش روھى مەدھىيەلەنگەن. ھەمدە «خېلىن كېلىپ خەلقئارالىق مۇكاپاتى» تەسىس قىلىنغان. 1964-يىلى ئۇ يەنە «ئامېرىكا زۇڭتۇڭى ئەركىنلىك مۇكاپاتى» غا ئېرىشكەن. 1968-يىلى 6-ئاينىڭ 1-كۈنى 88 ياشقا كېرەي دېگەندە بۇ دۇنيا بىلەن ۋىدالاشقان. خېلىن كېلىپ 87 يىللىق نۇرسىز، ئاۋازسىز، تىلسىز ھاياتىدا قەيسەرئانە روھى بىلەن پۈتۈن دۇنيانى زىلزىلىگە سېلىپ، دۇنيا خەلقىنىڭ ئىززەت-ھۆرمىتىگە ئېرىشكەن.



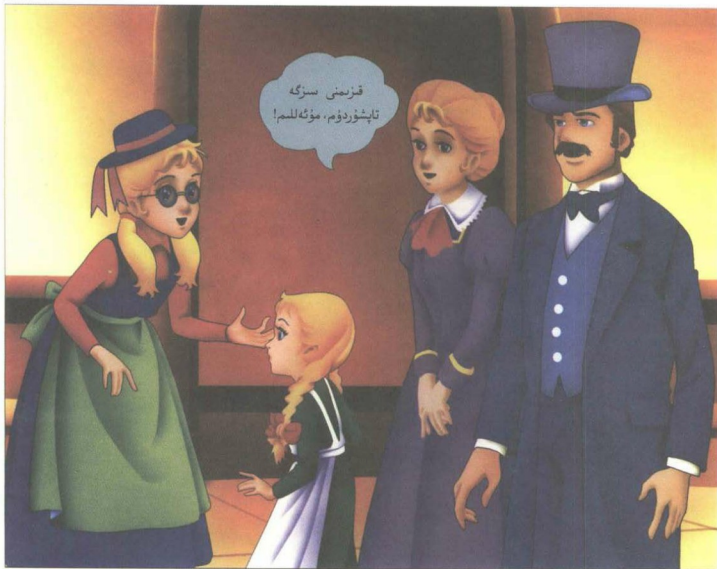
1 خېلىن كېلەر 1880-يىلى ئامېرىكا ئالاباما شتاتىدىكى بىر كىچىك بازىدا تۇغۇلغان، ئۇ بىر ياش چېغىدا كىشىنىڭ ئامراقلىقىنى كەلتۈرۈدىغان شوخ، ئوماق قىز ئىدى.



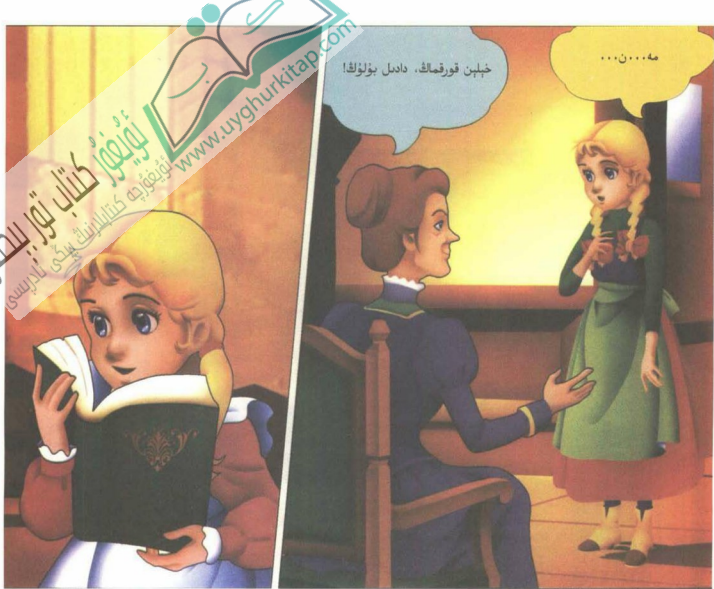
2 ئۇ بىر يېرىم ياشقا كىرگەندە قورسقى تۇيۇقسىز قاتتىق ئاغرىپ قورقۇنۇچلۇق سىكارلاتنا بەزىگى بىلەن يوقۇملىنىدۇ، بۇنىڭ بىلەن ئۇ كۆرۈش ۋە ئاڭلاش سېزىمىنى يوقىتىپ گاس، گاجا، ئەمما بىر مېيىپ قىزغا ئايلىنىپ قالىدۇ.



3 ئىللىقلىق ۋە خۇشاللىققا تولغان ئائىلە شۇنىڭدىن باشلاپ غەم-قايغۇغا باتىدۇ، لېكىن شوخ، ئوماق خېلىنىڭ قەلبىدە سىرتقى دۇنياغا نىسبەتەن زور قىزغىنلىق بار ئىدى. ئۇ ئېگىش سەزگۈسىگە تايىنىپ ھايۋانلار بىلەن بىرگە ئوينىيتى.



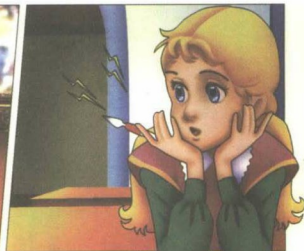
4 خېلىن ئالتە باشقا كىرگەن يىلى ئاتا-ئانىسى ئۇنى ياخشى تەربىيەلەش ئۈچۈن ئەمەللەر مەكتىپىنىڭ ئوقۇتقۇچىسى سالىپېن خانىمنى ئائىلە ئوقۇتقۇچىلىقىغا تەكلىپ قىلدۇ.



5 سەككىز يېشىدا خېلىن خېلى كۆپ سۆز ۋە سۆز بىرىكمىلىرىنى ئۆگىنىپ بولىدۇ. 10 يېشىدا بوستون ئەمەلار مەكتىپىگە كېلىپ، مەكتەپ مۇدىرى فۇللىر خانىمنىڭ يېتەكچىلىكىدە ھەجەلەپ بولسىمۇ بىر قانچە ئېغىز ئاددىي گەپلەرنى دېيەلەيدىغان دەرىجىگە يېتىدۇ.



6 كېيىن ئۇ يەنە بوستون ئەما، گاس-گاجىلار مەكتىپىگە كېلىپ ئوقۇيدۇ. ئۇ ھەم ئەما ھەم گاس بولغاچقا ئۆگىنىشتە نورمال كىشىلەر ئويلاپمۇ يېتەلمەيدىغان قىيىنچىلىقلارنى يېڭىشقا توغرا كېلەتتى، جاپالىق تېرىشىش ئارقىلىق ئۇ يەتتە پەن دەرسىنىڭ ھەممىسىدە ئەلا نەتىجىگە ئېرىشىدۇ.



7 ئۇ مەكتەپتە تارىخ، تىل ۋە ئەدەبىياتقا دائىر نۇرغۇنلىغان كىتابلارنى ئوقۇيدۇ، تاۋۇش چىقىرىش قائىدىلىرى ۋە لەۋ ھەرىكىتى بىلەن ئوقۇش ئۇسۇلىنى قەتئىي قىلىپ، بارا-بارا سۆزلىيەلەيدىغان بولىدۇ.

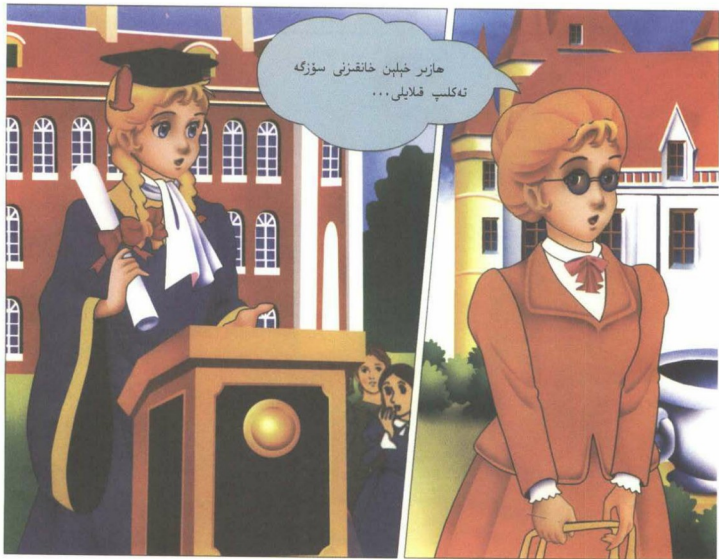


8 1900-يىلى خېلېن داڭلىق خارۋارد ئۇنىۋېرسىتېتى رەدىكلىغى ئىنستىتۇتقا ئوقۇشقا كىرىدۇ. ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن ئۇ مول بىلىمگە ئىگە، دۇنيادىكى تۇنجى گاس-گاچا ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىسى بولۇپ قالدۇ.

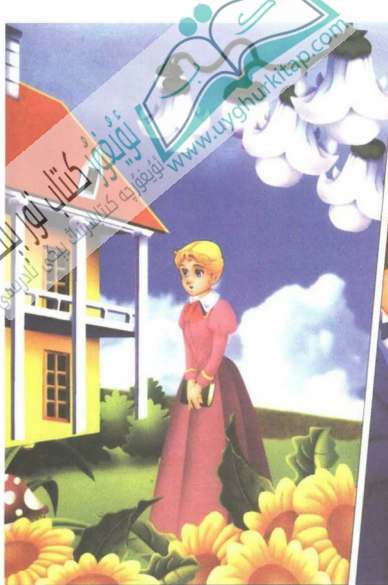
مەن داۋاملىق ئىرىشمەن...



9 خېلىن: "ھەقىقىي بىلىمگە ئېرىشمەكچى بولغان كىشى، چوقۇم 'مۈشكۈلات تېغى'غا مۇستەقىل يامىشىشى كېرەك، تاغ چوققىسىغا چىقىدىغان تۈپتۈز يول بولمىغانىكەن، ئەگرى-توقاي يوللار بىلەن بولسىمۇ چوقۇم چىقىشىم كېرەك،" دېگەن.



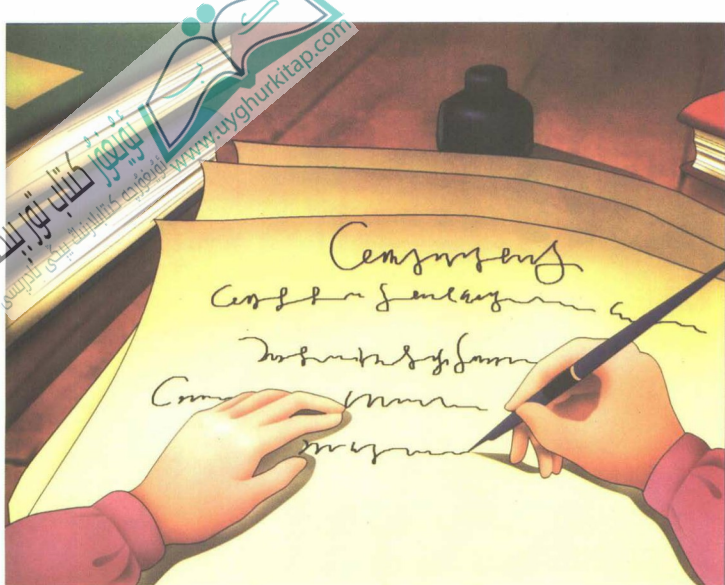
10 خېلىننىڭ ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەنلىك خەۋىرى پۈتۈن دۇنيانى زىلزىلىگە سالدى. شۇ يىلى دۇنيا كۆرگەزمىسى يىغىندا خېلىن ئۈچۈن مەخسۇس "خېلىن كېلەر كۈنى" تەسىس قىلىندى. يىغىندا خېلىن ئوقۇتقۇچىسى ساپۇننىڭ ياردىمىدە ئاجايىپ نەسىرلىك بىر مەيدان نۇتۇق سۆزلەيدۇ.



11 كېيىن خېلېن كېلېر بارلىق زېھنىنى ئەمەللەر ۋە گاس-گاچىلار خىزمىتىگە بېغىشلايدۇ. 1906-يىلى ئۇ ماسساچۇسېتس شتاتى ئەمەلدارى قۇتقۇزۇش جەمئىيىتىنىڭ ئەزالىقىغا تەيىنلىنىپ، نۇرغۇن ئىجتىمائىي مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالىدۇ.



12 خېلىن كېلىپ ئامېرىكىنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدا سەييارە نۇتۇق سۆزلەش بىلەن بىرگە يەنە ئامېرىكا ئەمەللەر فوندى جەمئىيىتى قۇرۇشقا ئاكتىپلىق بىلەن تەييارلىق كۆرۈدۇ، يەنە ئەمما ۋە گاس-گاجىلارنىڭ مائارىپ ۋە پاراۋانلىق ئىشلىرى ئۈچۈن دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىغا بېرىپ سەييارە نۇتۇق سۆزلەيدۇ.



13 خېلىن كېلىپ «ئۇمىدۋارلىق»، «قاراڭغۇلۇقتىن چىقىش»، «مەن تۇرۇۋاتقان دۇنيا»، «مېنىڭ ھاياتىم» قاتارلىق ئون نەچچە پارچە ئەسەر يېزىپ، ئۆزىنىڭ كەچۈرمىشى ئارقىلىق مېيىلارغا ئۆز كۈچىگە تايىنىپ ئالغا ئىلگىرىلەش توغرىسىدا ئىلھام بېرىدۇ.



14 ئۇنىڭ نامى چىققانسىرى، ئىجتىمائىي پائالىيەتلىرى كۆپىيىشكە باشلايدۇ. خېلىن ئۆزىنىڭ جەمئىيەتتىكى تەسىرىدىن پايدىلىنىپ كىشىلەرنىڭ مېيىپلارنى چۈشىنىشنى مۇراجىئەت قىلىپ، جەمئىيەتنىڭ ھەر تەرەپلىمە ياردىمىنى قولغا كەلتۈرۈشكە تىرىشىدۇ. شۇ تۈپەيلى كىشىلەر تەرىپىدىن "يۇرۇقلۇق ئەلچىسى" دەپ تەرىپلىنىدۇ.



15 1931- يىلى خېلېن كېلېلەر فىلادېلفىيە تېمپول ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ فىلولوگىيە پەنلىرى بويىچە دوكتورلۇق ئۇنۋانىغا ئېرىشكەن، كېيىن يەنە گلاسگوۋ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ قانۇن پەنلىرى بويىچە دوكتورلۇق ئۇنۋانىغا ئېرىشكەن. ئۇ يەنە ئامېرىكا ئەللەر فوندى جەمئىيىتىنىڭ ئاساسلىق رەھبەرلىرىنىڭ بىرى.



16 1941-يىلى، 2-دۇنيا ئۇرۇشى مەزگىلىدە ئامېرىكا زۇڭتۇڭى رۇزۋېلتنىڭ تەكلىپى بىلەن خېلىن ئامېرىكىنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىكى چوڭ-كىچىك دوختۇرخانىلارغا بېرىپ ئۇرۇشتا كۆزىدىن ئايرىلغان جەڭچىلەردىن ھال سوراپ ئۇلارغا مەدەت بېرىدۇ.



17 1946-يىلى، خېلىن كېلىپ دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىكى ئەما، گاس-گاجىلارغا ياردەم بېرىش ئۈچۈن، ئىلگىرى-ئاخىر بولۇپ ياۋروپا، ئاسىيا، ئافرىقا، ئوكيانىيە قىتئەلىرىدىكى ئون نەچچە دۆلەتنى ئايلىنىپ، مېيپارغا يورۇقلۇق ۋە ئۈمىد بېغىشلايدۇ.



18 خېلىن كېلىپ ئېلىمىزنىڭ شاڭخەي، نەنجىڭ، چىڭدۇ قاتارلىق شەھەرلىرىگە كاتىپىنى ئەۋەتىپ، شۇ جايدىكى ئەمەلدارلارغا، گەپچىلەرگە، چىڭدۇدىكى ئەمەلدارلار، گەپچىلەر مەكتىپىگە كۆپ قېتىم پۇل ئىشەنچ قىلىپ، بالىلارغا بولغان مېھرىبانلىقىنى يەتكۈزگەن.



1953-يىلى ئامېرىكىدا «تىز پۈكمەس ئىنسان» ناملىق ھۆججەتلىك فىلىم قويۇلدى. بۇ فىلىم پۈتۈن دۇنيا خەلقىگە خېلىن كېلىپىرنىڭ ئېگىلىمەس-سۇنماش ئىرادىسىنى ۋە تەقدىر ئۈستىدىن غالىب كېلىشتەك ھايات مۇساپىسىنى تەسىرلىك تەسۋىرلەپ بەرگەن ئىدى.

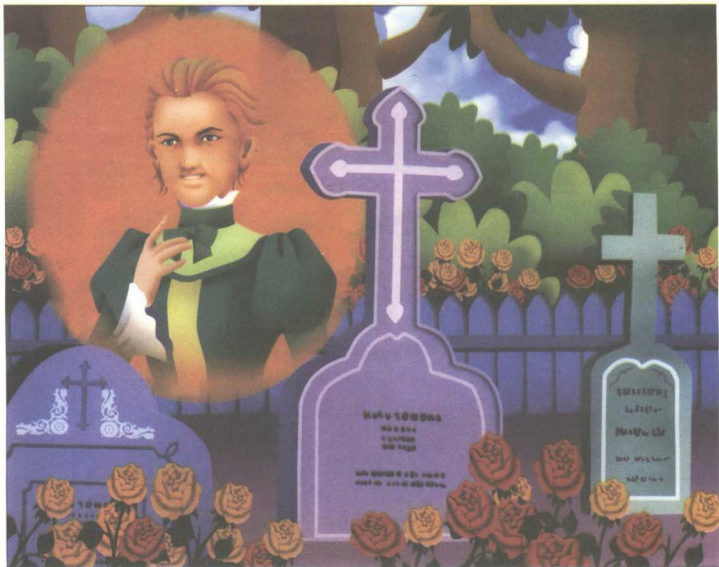


20-يىلى، 1959-يىلى، ب د ت پۈتۈن دۇنيا مىقياسىدا ئۇنىڭ ئىسمى بىلەن ئاتالغان "خېلىن كېلىپىرنى قارشى ئالىمىز" نى قوزغاپ، كىشىلەرنى ئۆز

مېھرى - مۇھەببىتى بىلەن دۇنيادىكى مېيىپ بالىلارغا ياردەم بېرىشكە چاقىرىغان.



21 1964-يىلى، ئامېرىكا زۇڭتۇڭى 85 ياشلىق خېلىن كېللېرغا "ئەركىنلىك مۇكاپاتى" بېرىپ ئۇنىڭ تەقدىر ئالدىدا تىز پۈكمەيدىغان روھى ۋە پۈتۈن دۇنيادىكى مېپىلار خىزمىتى ئۈچۈن قوشقان زور تۆھپىسىنى تەقدىرلىگەن.



22 خېلىن كېلەر 1968-يىلى 6-ئايدا 88 يېشىدا ۋاپات بولغان. بىز ئۇنىڭ: "داشم قۇياشقا يۈزلىنىپ تۇرغان كىشى، ئۆزىنىڭ ئارقىسىدىكى قارا كۆلەڭگىنى كۆرمەيدۇ" دېگەن سۆزىنى ئىسىمىزدىن چىقارمايمىز.

## 图书在版编目 (CIP) 数据

海伦·凯勒：维吾尔文/随力等编，疹维等绘；古扎丽·阿克力译. —北京：民族出版社，2008.6  
(托起明天的太阳·世界杰出人物丛书)

ISBN 978-7-105-09377-9

I. 海… II. ①随…②疹…③古… III. 凯勒, H. (1880-1968) —生平事迹—少年读物—维吾尔语 (中国少数民族语言) IV. K837.127=533

中国版本图书馆CIP数据核字 (2008) 第 083674号

本书根据农村读物出版社2004年1月第1次印刷版本翻译出版

翻 译：古扎丽·阿克力  
责任编辑：卡哈尔·普拉提  
责任校对：沙塔尔·沙拉木  
制 作：沙塔尔·沙拉木

بۇ كىتاب چۇڭگو يېزا ئوقۇشلۇقلىرى نەشرىياتىنىڭ 2004-يىلى  
1-نەشرى 1-باسمىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

تەرجىمە قىلغۇچى : گۈزەلئاي ئاقىل  
مەسئۇل مۇھەررىر : قاتار پولات  
مەسئۇل كۆرۈرۈپتور  
بەتچىك : ساتتار سالام

出版发行：民族出版社

社 址：北京市东城区和平里北街14号

电 话：010-64290862

邮 编：100013

印 刷：北京艺辉印刷有限公司

经 销：各地新华书店

开 本：889毫米×1194毫米 1/24 印张：1

版 次：2008年6月第1版

2008年6月第1次印刷

印 数：0001—3000册

书 号：ISBN 978-7-105-09377-9/K.1407 (维39)

定 价：5.00元

نەشر قىلغۇچى : مىللەتلەر نەشرىياتى  
ئادرېسى : بېيجىڭ شەھىرى خېيىنلى شىمالىي كوچا 14- قورۇ  
پوچتا نومۇرى : 100013  
تېلېفون نومۇرى : 010-64290862  
باسقۇچى : بېيجىڭ يىخۇي باسماچىلىق چەكلىك شىركىتى  
ساتقۇچى : جايلاردىكى شىنخۇا كىتابخانىلىرى  
نەشرى : 2008 يىلى 6- ئايدا 1- قېتىم نەشر قىلىندى  
بېسىلىشى : 2008- يىلى 6- ئايدا بېيجىڭدا 1- قېتىم بېسىلدى  
ئۆلچىمى : 889×1194 م.م. 24 كەسلەم باسما تاۋىقى 1  
سانى : 0001-3000  
باھاسى : 5.00 يۈەن

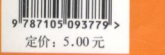
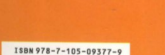
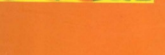
翻译: 古扎丽·阿克力

责任编辑: 卡哈尔·普拉提

责任校对: 卡哈尔·普拉提

ھەقىقىي پەداگىيى ھېرىپ چارچاشنىڭ  
نېمىلىكىنى، مەغلۇبىيەتنىڭ نېمىلىكىنى  
بىلمەيدۇ.

— خېلىن كېلىپ



ISBN 978-7-105-09377-9



9 787105 093779 >

定价: 5.00 元